

Kari Van den Bleeken: reconstructie van de geweigerde euthanasie van haar broer

‘Welke arts zal Frank nog willen helpen?’

Waarom werd de euthanasie waar seksueel delinquent en geïnterneerde Frank Van den Bleeken zelf om had gevraagd op het allerlaatste moment niet uitgevoerd? Zowel de rol van behandelend arts Marc Cosyns als die van minister van Justitie Koen Geens roept daarbij vragen op. Zus Kari Van den Bleeken klinkt bitter wanneer ze haar verhaal doet. ‘We zitten al vier jaar op een emotionele rollercoaster. Het móét stoppen.’ **DOOR JAN LIPPENS**

Franks Van den Bleeken pleegde een moord en verkrachtte meerdere vrouwen. Psychiaters stelden een zware psychische stoornis vast die hem tot seksuele misdaden aanzet. Hij werd geïnterneerd. Van den Bleeken heeft een heldere kijk op zijn ziekte en vindt zichzelf een gevaar voor de samenleving. Na dertig jaar opsluiting, zonder kans op genezing of zelfs maar verbetering, start hij in 2010 een euthanasieprocedure wegens ondraaglijk psychisch lijden.

Kari Van den Bleeken: ‘Ik had moeite met zijn keuze, maar ik besloot hem te helpen.’

Ze wordt zowat zijn zaakwaarnemer voor alle contacten met de buitenwereld. Ze bezoekt hem elke week in de gevangenis van Turnhout en houdt minutieus een dagboek bij over haar contacten met artsen, psychiaters, advocaten en politici. Frank neemt ook advocaat Jos Vander Velpen in de arm.

Kari: ‘Het euthanasiedossier van Frank was eind 2011 goedgekeurd. Hij verloor soms de moed bij de trage gang van zaken, maar hij week geen millimeter van zijn besluit.’

Twee psychiaters hadden besloten dat Frank Van den Bleeken uitzichtloos psychisch lijdt en aan de wettelijke euthanasievoorwaarden voldoet. Na een *Panorama*-uitzending over hem komt alles in oktober 2013 in een stroomversnelling. Professor Wim Distelmans wordt erbij gehaald als LEIFarts. LEIFartsen zijn speciaal opgeleid voor hulp en advies bij beslissingen over het levenseinde. Distelmans praat uitgebreid met Van den Bleeken en eind december 2013 vertelt hij hem dat hij de euthanasie niet kan uitvoeren. Van den Bleeken heeft nooit aangepaste therapie gehad en kan die krijgen in een gespecialiseerde psychiatrische instelling voor zogenaamde ‘long stay’-patiënten. In Nederland bestaan die, in

België niet. Distelmans zegt in de media dat hij ‘weigert mensen te euthanaseren vanwege een politiek systeem dat faalt’. De beslissing komt aan als een mokerslag.

Kari: ‘Frank had wel respect voor de beslissing van Distelmans, maar hij stond weer met lege handen. We moesten op zoek naar een andere arts.’

Vrij snel wordt huisarts Marc Cosyns om advies gevraagd. Cosyns en ook psychiater Rejan Minnekeer willen meewerken als hun namen strikt geheim blijven.

Kari: ‘Cosyns had na de *Panorama*-uitzending in een opiniestuk geschreven dat men ondanks de positieve adviezen voor de euthanasie blijkbaar geen beul vond voor het vuile werk. Hij was onmiddellijk bereid om met Frank te praten.’

Cosyns wist wie Frank Van den Bleeken was. In juni 2012 had hij gevraagd om hem te mogen interviewen voor zijn film *End Credits*. Van den Bleeken was er niet op ingegaan.

Distelmans en Cosyns zitten allesbehalve op dezelfde golflengte over de euthanasiewet. Cosyns heeft het niet begrepen op verplichte registratie van euthanasie bij de Federale Commissie Euthanasie. Tijdens een hoorzitting in de Senaat (maart 2013) verklaart hij dat hij sinds 2011 geen enkele euthanasie meer aangeeft.

Cosyns volgt Distelmans op als adviserend arts, maar hij zoekt geen contact met zijn voorganger. Distelmans noemt dat ‘zeer ongebruikelijk’.

Op 22 mei 2014 wordt bij Kari thuis vergaderd met psychiater Minnekeer en huisarts Cosyns.

Kari: ‘Na gesprekken met Frank, kort na de zomer, besliste Cosyns dat hij de euthanasie zou uitvoeren. Overplaatsing naar een instelling in Nederland vond Cosyns onhaalbaar en geen alternatief. Frank wilde niet in de gevangenis sterven.’

Eind september 2014 beslist het Brussels hof van beroep dat Van den Bleeken 48 uur de gevangenis mag verlaten en begint de zoektocht naar een ziekenhuis voor de euthanasie. De media staan dan bol van de commentaren en dokter Cosyns vangt bot bij de ziekenhuizen.

Kari: ‘Toen Distelmans zich na dat arrest publiekelijk afvroeg welk ziekenhuis het zou willen doen, wisten we dat het niet zou lukken. Ik vroeg het Gevangeniswezen in Brussel een oplossing en zo kwamen we uit bij het penitentiair ziekenhuis in Brugge.’

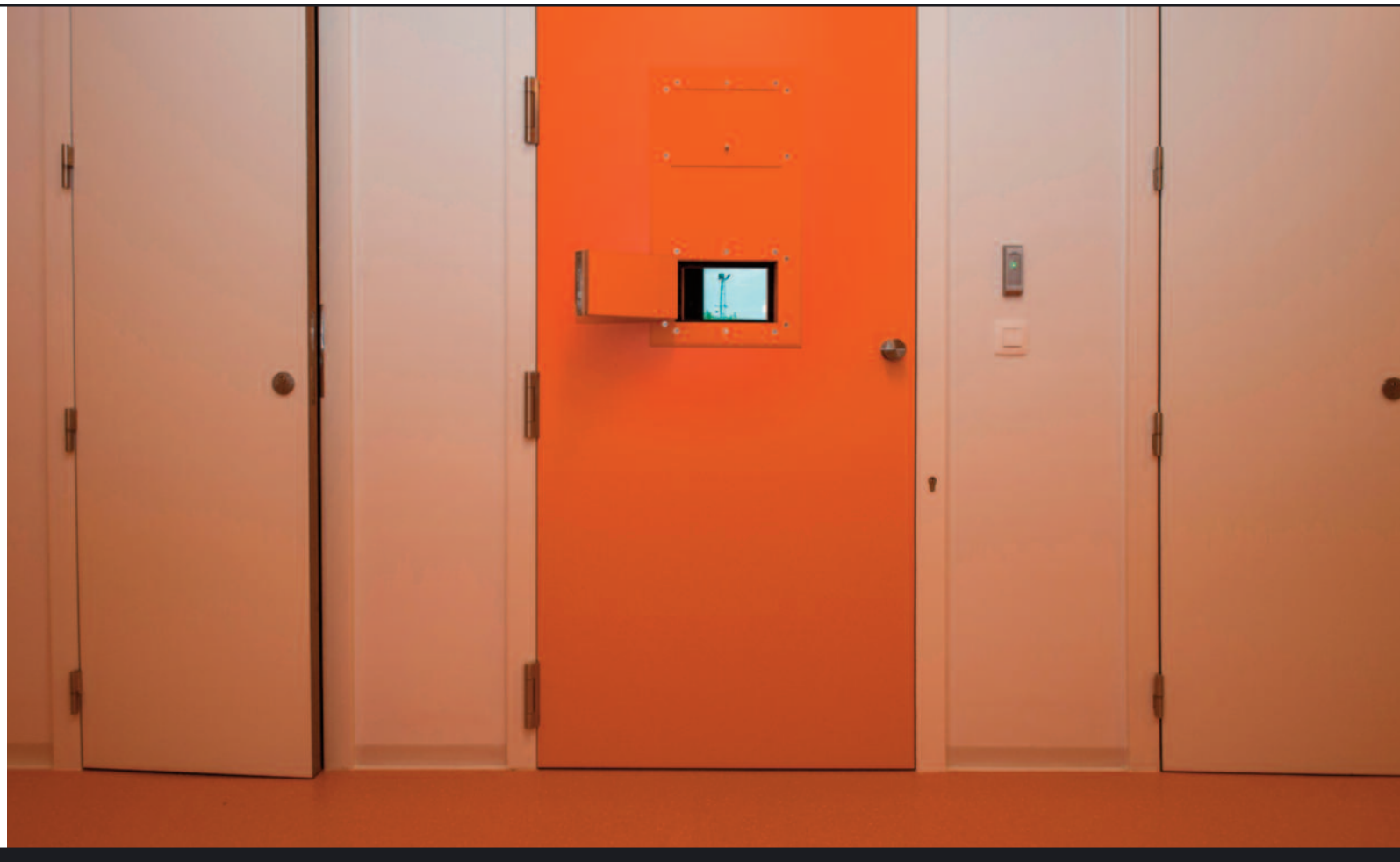
Wanneer Koen Geens in oktober 2014 minister van Justitie wordt, stuurt Kari hem meteen een mail met felicitaties en het levensverhaal van haar broer. Ze vraagt meer aandacht voor het lot van geïnterneerden. Tot haar verrassing nodigt de minister haar uit voor een gesprek op 11 december 2014.

Kari: ‘De minister zei dat het verhaal

van Frank hem had aangegrepen. Hij vond het niet kunnen dat we alles alleen moesten uitzoeken en stelde twee kabinetsmedewerkers voor die we altijd mochten bellen en mailen. “Het heeft lang genoeg geduurd voor Frank”, zei hij, “We gaan het werk van de dokter faciliteren in Brugge en Frank mag een datum voorstellen.” Ik vond dat ongelooflijk knap.’

Van den Bleeken wil de euthanasie zo snel mogelijk, vóór de feestdagen. Dat blijkt te kort dag. Er wordt afgesproken dat hij op 9 januari naar Brugge verhuist en op 11 januari geëuthanaseerd wordt. Op 30 december 2014 volgt een laatste gesprek met Cosyns en vanaf dan loopt het fout.

Kari: ‘Cosyns gaf Frank gedetailleerde uitleg. Hij zou de avond voor de euthanasie een drankje tegen braakneigingen krijgen en op zondag een barbituraten-drankje en dan zou hij zachtjes voorged ▶

Fred Debrock/Imagedesk

► inslapen. Er werd nog even gepraat over Nederland, maar Frank had, net als Cosyns, dat spoor al lang afgeschreven. Op het einde van dat gesprek zei Cosyns dat hij niet helemaal gerust was op de Federale Commissie Euthanasie. “Wat gaan ze daar achteraf mee doen? Want Distelmans zit in die Commissie en ook mensen die tegen euthanasie zijn”, zei hij. Toen Frank me dat vertelde, vond ik dat een rare uitspraak, maar ik dacht er verder niet bij na.’

Diezelfde dag stuurde Cosyns een mail naar psychiater Minnekeer en Kari.

Kari: ‘Hij schreef dat Frank Nederland weer ter sprake had gebracht. Is Cosyns zich toen beginnen in te dekken? Frank zag Nederland niet als oplossing. Hij wilde sterven. Dat wisten Cosyns en alle betrokkenen toch? Ik heb nog geantwoord op die mail dat Nederland wel vaker in gesprekken met Frank opdook, maar dat het niets veranderde aan zijn vraag voor euthanasie. Ik was toen volop bezig met de voorbereidingen van de begrafenis.’

Op 5 januari om 17 uur is een laatste vergadering gepland in Turnhout met de kabinetsmedewerkers van Geens, dokter Cosyns, advocaat Vander Velpen, psychiater Minnekeer, gevangenisarts Luc Proot van Brugge en Kari. Het kabinet mailde Kari dat het ‘niet opportuun’ was dat Frank aanwezig was.

Kari: ‘Ik was verontwaardigd. Frank moest toch weten hoe zijn laatste drie dagen zouden verlopen? Ik antwoordde dat we Frank erbij wilden, maar kreeg geen reactie. Frank had voor de zoveelste keer het gevoel alsof hij er niet toe deed.’

Op 5 januari vertrekt Kari naar Turnhout om haar broer te bezoeken. Daarna zou ze naar die vergadering gaan.

Kari: ‘In de trein kreeg ik telefoon dat de vergadering vervroegd was naar 15 uur omdat de artsen dan aanwezig konden zijn. En toen belde Jos Vander Velpen dat Cosyns zich had teruggetrokken. Ik was stomverbaasd. Wat was er achter onze rug gebeurd? Ik heb het Frank meteen verteld. Hij was compleet van de kaart. Datgene waarvoor hij vier jaar hard had geknokt, viel plots in duigen.’

Wat was er gebeurd?

Kari: ‘De avond voordien had Cosyns

naar Jos Vander Velpen gebeld om te zeggen dat hij de euthanasie niet wilde uitvoeren. Hij vroeg onze advocaat om dat mee te delen aan de minister.’

En dan wordt het 15 uur, tijd voor de vergadering in Turnhout.

Kari: ‘Cosyns was er niet, de psychiater evenmin. Je verwacht toch dat de arts die zich terugtrekt in een zaak van leven en dood zijn patiënt uitleg komt geven? De vergadering werd afgelast. Ik

FRANK VAN DEN BLEEKEN ‘Frank zag Nederland niet als oplossing. Hij wilde sterven. Dat wisten Cosyns en alle betrokkenen toch?’

‘Geens heeft Frank altijd in de illusie gelaten dat de euthanasie zou doorgaan.’

heb toen geëist om mijn broer te zien. Achteraf vernam ik dat Cosyns had geweigerd om naar Turnhout te komen en dat zowel onze advocaat als het kabinet beide artsen onder druk heeft gezet om wel te komen. Cosyns stelde als voorwaarde dat er voldoende bewakers zouden zijn. Onvoorstelbaar.’

Wanneer Cosyns en de psychiater in de late middag dan toch arriveren, is de spanning om te snijden.

Kari: ‘Zodra ze het zaaltje binnenkwamen, wilde men Frank weer naar zijn cel brengen. Ik ben toen opgesprongen. Ik was gechoqueerd. Ook onze advocaat eiste dat Frank bleef. Frank heeft Cosyns op de man af gevraagd waarom hij van gedacht was veranderd. Er volgde een warrige uitleg over puzzelstukjes die

ontbraken en dat Frank zelf over Nederland was begonnen en dat ik daar in een mail ook naar had verwezen, enzovoort. Hij suggereerde dus dat het de schuld van Frank en mij was dat het niet doorging. De paniek gierde door mijn lijf. Frank zei dat hij het echt niet meer begreep en dat hij wilde sterven zoals afgesproken. Als Frank voor palliatieve psychiatrie zou kiezen, wilde hij wel terugkomen, zei Cosyns. Om toch eutha-

Op 6 januari ’s ochtends ontmoet minister Geens in de gevangenis Van den Bleeken, samen met Kari.

Kari: ‘Hij zei dat hij beseftte dat Frank niet langer in Turnhout kon blijven en dat hij hem naar het FPC zou overplaatsen. Met zijn Nederlandse collega Teeven had hij afgesproken dat Frank later naar een instelling in Nederland kon, tot er in België voldoende plaatsen waren voor langdurige opvang. Frank heeft vooral geluisterd. Hij leek platgeslagen. Geens zei: “Ik ben blij dat je wilt meewerken om naar Gent te verhuizen, maar ik zou je er hoe dan ook toe verplicht hebben.”

Dezelfde dag verspreidt minister Geens een persmededeling waarin hij ‘akte neemt van de beslissing van de dokters (...) om niet verder te gaan met

Bleeken, maar wil geen commentaar geven op wat hij ‘speculaties’ noemt. Op 21 januari verschijnt een tekst van Cosyns in *De Standaard*, waarin hij schrijft dat hij na zijn laatste consult met Van den Bleeken besliste om ‘de mogelijkheid van *longstay* (...) te onderzoeken’ en dat hij dat pas op 5 januari aan zijn patiënt heeft kunnen meedelen terwijl ‘ondertussen door een ‘lek’ het mediacircus (was) begonnen’. Hij beklemtoont dat de tekst ‘in overleg met Frank en zijn zus, en met hun goedkeuring, aanvulling, aanpassing’ is geschreven.

Dezelfde avond geeft de arts een interview in *Reyers Laat*. Een paar dagen later volgt een interview op Radio 1 en op 1 februari is hij te gast in het Nederlandse tv-programma *Buitenhof*.

KARI VAN DEN BLEEKEN: ‘We staan er weer alleen voor, zoals vier jaar geleden.’

de euthanasieprocedure’. Op 8 januari wordt Van den Bleeken naar Gent overgebracht.

Kari: ‘Hij kreeg in Turnhout niet eens de kans om afscheid te nemen van medegevangenen waarmee hij jaren had samengeleefd. Hij werd onder verscherpt toezicht in een cel gestopt en daarna in een celwagen, met drie bewakers die geen woord wilden zeggen, ging het met loeiende sirenes richting Gent.’

In de media is dan nog niet bekend dat Cosyns de arts van Van den Bleeken was. Alleen *De Morgen* speculeert even over zijn naam. Op 12 januari weigert Cosyns een interview met *Knack*. Hij geeft toe dat hij de arts was van Van den

Kari: ‘Frank en ik hadden die tekst helemaal niet goedgekeurd. Cosyns is drie keer met verschillende versies bij Frank in het FPC geweest. Frank ging niet akkoord met de eerste versie. De andere versies las hij zelfs niet meer. Maar Cosyns bleef mij met mails bestoken over zijn tekst. Ik heb er uiteindelijk een paar fouten uitgehaald, maar het bleef het verhaal van Cosyns. We waren emotioneel van de kaart en wilden vooral tot rust komen. De mediaoptredens van Cosyns maakten mijn frustratie nog scherper en ik wou de waarheid weten.’

Intussen wordt Van den Bleeken in sommige media als manipulator neerge-

zet. Als doortrapte psychopaat zou hij met zijn euthanasievraag alleen een comfortabeler leven hebben gezocht. Ook het verhaal duikt op dat hij in het verleden wel degelijk therapie kreeg.

Kari: ‘Verschrikkelijk dat hij zo wordt afgeschilderd. Toen hij zijn euthanasieprocedure startte, bestond het FPC niet eens. En telkens als Nederland als alternatief ter sprake kwam, zei hij dat hij wel wilde proberen, maar dat hij het niet als definitieve oplossing zag. Hij wilde toen en wil ook nu nog sterven. Hij is intelligent en verbaal sterk en dat past niet bij het clichébeeld van een psychiatrisch gestoorde. Dat speelt hem parten.’

Maar uw broer kreeg wel degelijk therapie in psychiatrisch ziekenhuis Bethaniënhuis in Zoersel?

Kari: ‘Ongeveer 20 jaar geleden nam zijn toenmalige psychiater hem mee naar Zoersel. Het verplegende personeel wist helemaal niet met wie ze te maken kregen. Hij mocht meedoen met praatsessies en yogatherapie in een groep met vrouwen. Hij mocht zelfs in het bos wandelen met vrouwelijke patiënten. Stel je voor! Frank begreep het zelf niet. Hij wéét dat hij seksueel gestoord is en wéét dat hij zijn zieke fantasieën niet onder controle heeft in situaties die hij als chaotisch ervaart. De psychiater liet hem zelfs buiten de instelling werken bij paters trapisten. Al die vrijheid stond haaks op zijn inzicht dat hij een gevaar was voor anderen. Dat moest wel fout lopen en hij heeft toen een vrouw bijna gewurgd. De Commissie Ter Bescherming van de Maatschappij (die beslist over de internering, nvdr) heeft de psychiater op de vingers getikt en Frank vloog terug in de gevangenis. Hij heeft toen gezegd dat hij nooit meer wilde vrijkomen.’

Wat nu?

Kari: ‘Geen idee. Ik hoop dat we door die zoektocht naar de waarheid het goede contact met de minister niet kwijtspeelen. Ons vertrouwen in dokter Cosyns is fel geschaad. Welke arts zal Frank nog willen helpen? Hij kan niet terug naar Turnhout en zijn verblijf in Gent is tijdelijk. We staan er weer alleen voor, zoals vier jaar geleden.’

Vorige week verklaarde Fred Teeven, staatssecretaris voor Veiligheid en Justitie, dat Frank Van den Bleeken niet naar Nederland komt. Frank zelf blijft bij zijn vraag voor euthanasie. Er lopen in België nog zeventien euthanasieprocedures van geïnterneerden. ■